

PAWEŁ MALENDOWICZ¹Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
ORCID: 0000-0003-2325-9966

DOI : 10.14746/rie.2024.18.9

Neonazizm jako wyzwanie dla demokracji europejskich w czasach kryzysów (przykład sieci Blood and Honour)

Kryzys (gr. *krino*) oznacza wybór, decydowanie, zmaganie się, walkę, w której konieczne jest działanie pod presją czasu. Pole semantyczne tego terminu obejmuje zmierzch, schyłek, rozkład, zanik, przesilenie, punkt zwrotny, przełom, upadek, katastrofę, zagładę i koniec (Iwanek, 2004, s. 11). Współczesne państwa mierzą się z kryzysami i ich multiplikacjami w obszarze polityki, gospodarki, kultury, ekologii, demografii czy zdrowia. Początek XXI wieku to deprecjacja klasy średniej i kryzys społeczeństwa obywatelskiego będącego podstawą demokracji, a trzecia dekada tego stulecia to kryzys militarny, związany z agresją Rosji na Ukrainę, zagrożenie nowymi wojnami w innych częściach świata, problemy gospodarcze państw, inflacja, pauperyzacja społeczeństw, pogłębiający się kryzys klimatyczny, migracje ludności, kryzys pandemiczny. W dobie kryzysów na znaczeniu zyskują ruchy populistyczne, które posługując się demagogią ukierunkowaną negatywnie wobec elit państw demokratycznych, tworząc ruchy polityczne jednoczone przez charyzmatycznych przywódców, proponują łatwe rozwiązania trudnych spraw. Wykorzystują emocje społeczne, posługując się resentymentami, a niekiedy cechuje je nietolerancja i ksenofobia. Winią elity władzy za niepowodzenia i kryzysy. Mogą także kreować spiskowe interpretacje historii (Marczewska-Rytko, 1995; Pakulski, 2016, s. 59–60). Poza nimi, na marginesie polityki, działają ruchy, nieformalne grupy i sieci, które reprezentują radykalną myśl polityczną, a w działaniu cechować je może ekstremizm. Wyróżnia je skrajność i bezkompromisowość krytyki współczesności i tworzonych wizji świata, a przede wszystkim myślenie gnostyczne, oparte na podziale ludzi na „dobrych” i „złych” oraz poznaniu „prawdy” o świecie i jego przyszłości (Jakubowska-Branicka, 2008, s. 243; Bäcker, 2011, s. 191). Odrzucają one tradycyjne kanały polityki rozumianej jako działalność dla dobra publicznego. W odróżnieniu od ruchów populistycznych nie obiecują rychłej poprawy sytuacji, ale wymagają od swych członków bezkrytycznego zaangażowania, trudu i fanatycznej wiary w nakreślony cel. Jednym z takich ruchów i nurtów myśli politycznej jest neonazizm. Na świecie tworzone są przez wielość pojedynczych grup, często nieformalnych, ruchów, a także partii politycznych.

Jedną z sieci organizacyjnych neonazistów o zasięgu globalnym jest Blood & Honour (Krew i Honor), której myśl i działalność jest przedmiotem poniższej analizy. Jej celem jest wskazanie głównych elementów myśli neonazistowskiej, ze szczególnym uwzględnieniem jej warstwy krytycznej, a także określenie stopnia zagrożenia,

¹ Artykuł udostępniany jest na licencji Creative Commons – CC-BY-SA 4.0 – uznanie autorstwa, użycie niekomercyjne, na tych samych warunkach.

jakie może powodować aktywność Blood & Honour dla społeczeństw i państw demokratycznych. W tym celu autor zastosował jakościową analizę aspektową opartą na krytycznej analizie źródeł – świadectw myśli politycznej, danych liczbowych oraz prostych informacji o przejawach aktywności tej organizacji i jej członków. Zastosowana została także analiza oparta na celowo dobranych kryteriach (logikach) służących określeniu możliwych zagrożeń związanych z aktywnością tej sieci.

Historia i współczesność Blood & Honour

Geneza sieci Blood & Honour sięga lat osiemdziesiątych XX wieku. Jej źródła tkwią w działalności muzycznej zespołu Skrewdriver, stworzonego przez brytyjskich skinheadów. Zespół ten brał udział w akcji „Rock Against Communism” (Rock Przeciwno Komunizmowi) zapoczątkowanej przez ugrupowanie National Front (Front Narodowy). W 1983 roku założyło ono wytwórnę płytową White Noise (Biały Szum), której główną gwiazdą był właśnie wspomniany zespół Skrewdriver z Ianem Stuartem Donaldsonem (1957–1993). Poza zespołem Skrewdriver, idee antykomunistycznego rocka propagowały w tym czasie takie brytyjskie grupy muzyczne, jak np. Brutal Attack, Skullhead i No Remorse. Kiedy wytwórnia White Noise zaczęła dystansować się od nazistowskich konotacji skinheadów, domagając się zaprzestania nazistowskiego salutu i obelżywych uwag pod adresem ludzi czarnoskórych, a zespoły skinheadów zaczęły oskarżać White Noise Club o przywłaszczanie zysków z ich muzyki, Stuart zerwał z nim i National Front. W 1987 roku utworzył organizację Blood & Honour (od „Blut und Ehre” – motto Hitlerjugend). Wówczas też wydawane było czasopismo brytyjskich skinheadów pod szyldem Blood & Honour (*B & H Introduction*; Tomaszewicz, 2009).

W tym czasie główną siłą polityczną radykalnego nacjonalizmu w Wielkiej Brytanii była British National Party (Brytyjska Partia Narodowa), która powstała w 1982 roku. Początkowo stanowiła jedynie konglomerat lokalnych gangów, ale jej znaczenie rosło wraz z rozkładem konkurencyjnych ugrupowań nacjonalistycznych. Od początku 1992 roku ochroną wieców tej partii zajmowała się grupa Combat 18. Jednakże, kiedy jeden z kandydatów British National Party osiągnął sukces w wyborach lokalnych w 1993 roku, partia zaczęła dystansować się od Combat 18, co zbiegło się w czasie z tym, że i bojówka ta usamodzielniała się. Gdy w czasopiśmie „Combat 18” zakwestionowano kompetencje przywódcze lidera British National Party, ta usunęła organizację ze swych szeregów. Wówczas, po śmierci Iana Stuarta Donaldsona, Combat 18 związała się z organizacją Blood & Honour, a nawet, jak uznał Jarosław Tomaszewicz, przejęła nad nią kontrolę (Tomaszewicz, 2009). Jest to o tyle istotne dla historii Blood & Honour, że grupy Combat 18 na przełomie XX i XXI wieku praktykowały ekstremistyczne i terrorystyczne metody działania.

Blood & Honour publikowała czasopismo i druki ulotne nt. narodowego socjalizmu i swojej działalności, a po rewolucji cyfrowej przełomu wieków była także aktywna w internecie. Już w XXI wieku działała jako sieć międzynarodowa. Jej dywizje i sekcje istniały np. w Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Finlandii, Francji, Niemczech, Polsce, Grecji, Holandii, Włoszech, Portugalii, Serbii, Hiszpanii, Słowenii, Szwecji,

na Węgrzech, w Chile, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Australii i Nowej Zelandii (*B&H Worldwide Contacts; Blood & Honour C18 Divisions; B&H Oddziały na świecie; Blood & Honour*).

Myśl polityczna Blood & Honour

Myśl polityczna Blood & Honour opiera się na zasadach narodowego socjalizmu skorygowanych kontekstem współczesności i uzupełnionych elementami kontestacji młodzieżowej, które wpłynęły na ukształtowanie się subkultury skinhead w jej wersji neonazistowskiej (w ruchu tym istniały także odłamy antyrasistowskie, komunistyczne i anarchizujące). Przez Blood & Honour narodowy socjalizm (w świadectwach myśli politycznej nazwa ta zapisywana jest wielkimi literami bądź używany jest skrót „NS”) traktowany jest jako światopogląd i filozofia życia, której przedmiotem są ludy europejskiego lub aryjskiego pochodzenia oraz ich cywilizacja i cywilizacje, które mogą w przyszłości wytworzyć. Neonaziści zakładają, że każda jednostka ma obowiązki i powinności wobec rasy lub narodu, którego jest częścią. Jest to zatem myśl antyindywidualistyczna, zgodnie z którą jednostki nie są izolowane i nie działają dla zaspokajania egoistycznych potrzeb. Zdrowy byt jednostki i grup społecznych powinien opierać się na naturalnej harmonii między nimi. Termin „natura” (pisany z wielkiej litery), albo terminy „bóg” i „bogowie” (pisane małymi literami), odgrywają istotną rolę w tej myśli. Reprezentują subiektywne znaczeniowo radość, witalność, szlachetność, dążenie do doskonałości i piękna. Jednakże podstawą imaginowanej przez nich cywilizacji jest myślenie o świecie w kategoriach rasistowskich. Rasa jest dla neonazistów objawieniem naturalnego porządku. Jest wraz z narodami wynikiem ewolucji i krokiem w kierunku wyższego poziomu egzystencji, odejściem od prymitywnego i nieświadomego bytu w stronę cywilizacji, czyli sposobu życia powstałego w oparciu o heroizm i twórczość. Ta opiera się na idei przeznaczenia, z którymi związane są fundamentalnie i kontekstowo interpretowane wartości, takie jak: honor, szlachetność, braterstwo, wojowniczy etos, poświęcenie, lojalność, misyjność. W myśli Blood & Honour właściwe są one rasie aryjskiej (Myatt). Cechy te przypisywane są jednak Aryjczykom w znaczeniu subiektywnym i w konflikcie z ich znaczeniem w dominującej narracji. Być uczciwym, honorowym czy prawym to być takim wobec członków swojej rasy (o ile spełniają oni kryteria rasowe także pod względem moralnym). Jednakże o tym, kto takie cechy posiada, decydować powinna rasowa elita. Kryteria przypisywania takich cech jednostce, kryteria rasowości, nie miały się różnić od tych, które obowiązywały w Niemczech do 1945 roku.

Szczególne miejsce w myśli neonazistowskiej zajmuje prawo natury. Konstytuuje i uzasadnia ono jej podstawowy element, czyli rasizm. Zgodnie z prawem natury – właściwym tej myśli – podstawową powinnością jednostki jest obowiązek troski o własną rasę. Na koncepcję tę składa się także teoria doboru naturalnego, zgodnie z którym następuje selekcja liderów i wyłanianie się wodzowie. Wódz to silna jednostka o cechach przywódczych. Stanowi odzwierciedlenie woli zbiorowości (Athor).

Dla Blood & Honour wzorcem wyobrażeń o przyszłości aryjskiej Europy była myśl Adolfa Hitlera, a także opisy doświadczeń jego życia. Myśl tej organizacji obejmuje

także specyficznie interpretowaną historię, opartą na ideowo i propagandowo motywowanym fałszu: „narodowo-socjalistyczne Niemcy były par excellence wcieleniem prawdziwego europejskiego etosu, ducha naszej zachodniej cywilizacji. Narodowo-socjalistyczne Niemcy wyrażały psychę Aryjczyka, jak żadne inne społeczeństwo od czasów Greków i Rzymian. Były ucieleśnieniem tych wszystkich cnót i ideałów, które czyniły ze starożytnej Grecji i Rzymu społeczeństwa cywilizowane. [...] w pierwszych latach jego [narodowego socjalizmu] rozwoju i walki o władzę w Niemczech był on oczerniany i brutalnie atakowany przez media. Gdyby nie geniusz i osobowość jego przywódcy, Adolfa Hitlera, społeczni inżynierowie z pewnością zdusiliby go w zarodku. Dzięki znakomitemu przywództwu i odwadze jego zwolenników, Narodowy Socjalizm zatriumfował w Niemczech. Tuż po tym zwycięstwie aryjskiej woli inżynierowie społeczni (określimy ich politycznie: syjoniści) wypowiedzieli niemieckiemu państwu wojnę, i, korzystając z pośredniej lub bezpośredniej kontroli nad środkami przekazu, rozpoczęli kampanię propagandową na skalę światową, której ostatecznym celem było fizyczne unicestwienie narodowo-socjalistycznych Niemiec. [...] Agitowano na rzecz wojny z Niemcami, prowadzono, pośrednio i bezpośrednio, ohydną propagandę anty-narodowo-socjalistyczną. Po sześciu latach kampania ta odniosła sukces” (Myatt).

Interpretacja współczesnych dziejów świata jest w myśli neonazistowskiej kontynuacją powyższych sądów. Opiswane są one jako konflikt dwóch przeciwstawnych poglądów: syjonistycznego i narodowo-socjalistycznego. Pierwszy cechuje mesjanizm i barbarzyństwo, a drugi przeznaczenie wsparte boską opatrnością. Zgodnie z radykalizmem właściwym tej myśli, kompromis między nimi jest nieosiągalny, a możliwe jest wyłącznie zwycięstwo którejs z stron (Myatt).

W myśli neonazistowskiej wrogiem dla Blood & Honour jest międzynarodowe „żydostwo”. W ich publikacjach holokaust nazywany jest mitem albo kłamstwem, które służyły zdyskredytowaniu narodowego socjalizmu i nazistowskiego państwa, zniewoleniu umysłów Europejczyków poprzez zakazanie im dostępu do wiedzy o narodowym socjalizmie oraz stworzeniu pretekstu do wojny i zniszczenia nazistowskich Niemiec, a następnie wprowadzenia antyrasistowskich praw (Myatt). Na określenie wpływów lub władzy syjonistów w świecie zachodnim stosują termin „ZOG”, który jest akronimem od Zionist Occupation Government (Syjonistyczny Rząd Okupacyjny). Jak tłumaczy organizacja Combat 18 związana z Blood & Honour, termin ten „jest używany, by opisać grupę zdrajców i syjonistycznych sługusów, którzy sprawują kontrolę nad większością Białych narodów na tej planecie [...], jest on zaledwie marionetką w rękach międzynarodowej finansjery, która ukradkiem koordynuje jego działania na całym świecie”. Głównym założeniem ZOG jest ustanowienie świata pozbawionego współzawodnictwa wśród narodów i bez różnic kulturowych, a także wykreowanie bezmyślnego społeczeństwa, które nie będzie zagrażało przywilejom ZOG (Combat 18).

Dla neonazistów żydostwo jest formą „zorganizowanej światowej przestępczości”. Żyd według nich był „kłamcą, wyzyskiwaczem, awanturnikiem, trucicielem krwi oraz mordercą”. W jednej z publikacji pisali: „Żydostwo pokazało nam swoją prawdziwą twarz w ubiegłym stuleciu w postaci zbrodniczego bolszewizmu. Zdołało także wciągnąć narody aryjskie do bratobójczej wojny, której celem było w znacznej mierze

utworzenie dla tych bandytów głównej siedziby pod nazwą Izrael oraz potwierdzenie i wzmocnienie żydowskiej hegemonii w światowej ekonomii. Do tej pory jesteśmy wciągani w konflikty, które służą tylko i wyłącznie celom międzynarodowego żydostwa". Dodawali, że „Zagrożenie żydowskie zniknie dopiero, kiedy żydostwo na całym świecie przestanie istnieć” (C18).

Neonaziści zanegowali także liberalną demokrację. Jej ocena była nie tylko akcydentalistyczną krytyką demokracji, wykorzystującą w argumentacji towarzyszący jej kryzys instytucji demokratycznych, społeczeństwa obywatelskiego czy kryzys aksjologiczny, ale była negacją istotnościową. Celem neonazistów było uwolnienie Aryjczyków spod „jarzma” demokratycznego i liberalnego marksizmu – jak określili system panujący w świecie zachodnim. Według nich są one szkodliwe nie tylko dla cywilizacji, lecz także dla aryjskiej duszy. Faworyzują wszystko, co jest antyaryjskie, a od Aryjczyków wymagają przestrzegania nienaturalnych, abstrakcyjnych wartości i idei, np. wielorasowości. Takie społeczeństwa określili mianem dekadencjonalnych (Myatt). Opierały się one na systemie pluralistycznej demokracji socjalnej, w której, jak ocenili, drapieżne jednostki ogarnięte żądzą władzy narzucają całą Europie i Ameryce swoje przywództwo (*Współcześni...*).

Do wymienionych elementów myśli neonazistowskiej nawiązywała krytyka Unii Europejskiej, którą nazywali „Unią żydoeuropejską” (*Do 30 czerwca*). Wykorzystywali oni do krytyki Unii jej słabości, niepowodzenia polityki unijnej i kryzysy jej towarzyszące. Współczesność Europy publicysta Blood & Honour analizował słowami: „To, co się dzieje w Europie jest ludobójstwem i przestępstwem popełnianym przez zorganizowane elity polityczne i tych którzy je finansują. Europejczycy muszą wstać i sprzeciwić się unii żydoeuropejskiej. Musimy wrócić do samorządności i odzyskać kontrolę nad naszymi narodami, bo jeśli tego nie zrobimy, to zostaną unicestwione. Matka Europa to kontynent bogaty w różnorodność, ale nie mam tu na myśli ‘różnorodności’ wprowadzanej przez lewicę i zdradzieckie klasy polityczne. Jesteśmy kontynentem różnych narodów, kultur i języków, kontynentem unikalnych zwyczajów i tradycji” (*Narodowy Socjalizm*). Dlatego neonaziści z aprobatą odnieśli się do opuszczenia Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię (*Brawo...*), a „prawdziwie patriotyczną” postawą nazywali bojkot wyborów do Parlamentu Europejskiego (*Mit...*).

W opinii uczestników Blood & Honour współczesną Europą sterują w kierunku wielkiej katastrofy ludzie pokolenia rewolty młodzieżowej 1968 roku. To wówczas, na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku, miał miejsce okres negacji wartości właściwych poprzednim epokom i rozwinęły się subkultury młodzieżowe. Był to również czas wulgaryzacji języka, popularyzacji narkotyków, swobody seksualnej, zainteresowania egzystencjalizmem i marksizmem, ruchów pacyfistycznych, a także zainteresowania cielesnością człowieka oraz gender. Ci, którzy je kreowali i brali w nich udział, nazwani zostali przez neonazistów „lewackimi cwaniakami”. Mieli oni porzucić dawne idee i zmienić strategię działania, przejmując władzę w Europie. Kontynuują politykę „multi-kulti” i sprowadzanie do Europy milionów wyznawców islamu, którzy wypowiedzieli Europejczykom „krwawą wojnę”. Według radykałów pokolenie 1968 roku, promując wielokulturowość, koegzystencję narodów i nowoczesny model społeczny, zabrało Europejczykom tożsamość, pamięć i historię. Ofiary tego pokolenia to pokolenie skrzywdzonych, poprawnie politycz-

nych, etnicznego przełomu, totalnej porażki, przymusowego mieszania ras, pokolenie samobójców. W tym kontekście, na tle „złego” świata, neonaziści opisywali siebie jako „dzieci przyszłości”: „Naszym dziedzictwem jest nasza ziemia, krew naszych ojców, tożsamość. My jesteśmy jutrem, dziećmi Europy, nadzieją dla ludzkości. Narodowi Socjaliści, jesteśmy częścią czegoś większego niż bezmyślnym zombie, których największym zamartwieniem jest zbudowanie materialnego dostatku” (*Dzisiejsza...*).

Właśnie migracje do Europy, albo szerzej – kryzys migracyjny, został przez Blood & Honour uznany jednym z największych zagrożeń dla tożsamości mieszkańców Starego Kontynentu. Organizacja ta analizowała, że przez dziesiątki lat jedynym słusznym poglądem było twierdzenie o tym, że imigracja wzbogaca Europę. Uznała to jednak za podejście błędne. I choć zwróciła uwagę na organizowane w Europie protesty przeciwko zagrożeniu terroryzmem ze strony imigrantów, to uznała je za przejaw sprzeciwu o nieholistycznym zakresie. Europejczycy protestujący przeciwko imigracji powinni, w jej opinii, skupiać się nie tylko na terroryzmie, ale i na poglądach, zwyczajach i tradycjach potencjalnych imigrantów, diametralnie różnych od tych, które panują w Europie. Polityka multikulturowości jest sprzeczna z prawem natury. Nie można bowiem spowodować, żeby na jednym obszarze istniały dwie niezgodne pod względem wartości kultury (*Do tej pory*). Neonaziści konstatowali, że ludzkość składa się z ras. Argument, zgodnie z którym rasy nie istnieją, stanowi mit promowany przez rządzących, czerpiących korzyści z tworzenia i realizacji polityki multikulturowości. Ich zdaniem, gdy ludzie mają to samo pochodzenie, tradycje, wspólne cechy, wartości, a także w podobny sposób myślą o świecie, tworzy to poczucie tożsamości i więzi. Uczucie to jest ludzkie i naturalne. Natomiast konflikty na tle rasowym powstają wyłącznie w społeczeństwach wielorasowych. To instynkt samozachowawczy tworzy nienawiść rasową, a właśnie kapitalistyczne i kosmopolityczne lobby wspiera masową imigrację do Europy. Neonaziści sami siebie nazwali „rzeczywistymi wielokulturowcami”. Uznali, że wszystkie rasy winny pielęgnować swoje kultury, a mieszanie ich tworzy konflikty je niszczące. Deklarowali, że nie chcą anihilacji czy niższości jakiegokolwiek z ras, lecz ich zachowania, a także ewolucji ludzkiej różnorodności, wraz z ich różnicami (*Nigdy*). Retoryka wystąpień publicznych neonazistów oraz zawartość merytoryczna ich programów świadczy o tym, że tego typu deklaracje pozostają deklaracjami.

Analiza zagrożeń dla demokracji europejskich

W celu określenia poziomu zagrożeń dla społeczeństw i państw demokratycznych powodowanych przez Blood & Honour i Combat 18 autor posłużył się kryteriami (logikami) opracowanymi w 2015 roku (Malendowicz, 2015, s. 151–169). Są to logika liczb, szkód i świadectwa oraz logiki przywództwa, demagogii i populizmu, paradoksów demokracji, prowokacji, relatywnej deprywacji i mobilizacji zasobów. Pierwsze trzy z nich opierają się na analizach aktywności ruchów społecznych Donatelli della Porta i Mario Dianiego (Porta, Diani, 2009, s. 188–197).

Logika liczb odwołuje się do rozmiarów przejawów aktywności uczestników ruchów społecznych, w tym demonstracji, liczby stron internetowych, periodyków i in-

nych publikacji, wystąpień publicznych, czynów przestępczych, ale przede wszystkim liczby aktywnych członków organizacji. Oznacza ona, że im jest ich więcej, tym organizacja może stanowić większe zagrożenie.

Nie jest jednak możliwe precyzyjne określenie liczby członków Blood & Honour i Combat 18 z uwagi na ich niejawny i spiskowy charakter, choć nie we wszystkich państwach są one nielegalne. Przyjmuje się szacunkowo, iż Blood & Honour tworzy 10 tys. osób na całym świecie (Wendrychowicz, 2019; „*Blood & Honour*”). Dopiero od 2000 roku Blood & Honour została zakazana w Niemczech, choć w związku z tym, że po tym czasie wszczynane były dochodzenia w sprawach dotyczących kontynuacji działalności organizacji, można wnioskować, że jej członkowie nadal pozostawali aktywni („*Blood & Honour*”). Combat 18 została zdelegalizowana w 2020 roku, a liczyła tam szacunkowo 20 osób (Niemcy...). Należy także podkreślić, że choć liczba 10 tys. członków sieci na świecie nie jest znacząca w porównaniu z liczbami właściwymi dominującym partiom politycznym czy ruchom społecznym działającym na rzecz demokracji i w granicach społeczeństwa obywatelskiego, to jednak Blood & Honour nie jest jedyną neonazistowską organizacją (siecią). Wymienić można choćby niemieckie Nationalsozialistischer Untergrund (Narodowo-Socjalistyczne Podziemie) czy działający poza Europą amerykański National Socialist Movement (Ruch Narodowo-Socjalistyczny). To tylko nieliczne przykłady struktur neonazistowskich.

O liczbowej sile ruchu świadczyć mogą także organizowane przez neonazistów zloty. Przykładem może być festiwal Schild und Schwert (Tarcza i Miecz) w skrócie SS, w niemieckim Ostritz przy granicy z Polską. Potencjalną liczbę uczestników zlotu w 2018 roku szacowano na kilka tysięcy osób (Harłukowicz, 2018). W tym samym roku w Dzierżoniowie na Dolnym Śląsku miał odbyć się międzynarodowy koncert z okazji urodzin Adolfa Hitlera. Wylegitymowano wówczas ok. 200 osób z Polski, Niemiec, Czech, Hiszpanii i Rosji, choć zarzuty zorganizowania imprezy oraz publicznego propagowania faszystowskiego ustroju państwa i nawoływania do nienawiści na tle rasowym postawiono tylko dwóm osobom z Polski (Harłukowicz, 2020). Liczne grona neonazistów, w tym z Blood & Honour, przybywały na festiwale Orle Gniazdo w Kępie w województwie łódzkim. To największy w Polsce festiwal muzyki tożsamościowej. Występowały tam zespoły z Polski, Włoch, Czech, Węgier i Białorusi (Harłukowicz, 2016). Neonaziści popierali także organizację Marszów Niepodległości w dniu 11 listopada w Warszawie. Ich organizatorzy odcięli się jednak od Blood & Honour. To z kolei spowodowało falę negatywnych komentarzy wśród grup kibicowskich (Szymanik, 2011). Niemniej jednak Blood & Honour miała swoją reprezentację przynajmniej podczas jednego z Marszów (co potwierdza obserwacja uczestnicząca autora).

O liczbowej sile ruchu świadczą również setki stron internetowych i profili w mediach społecznościowych o tematyce neonazistowskiej oraz liczba wejść na nie.

Działalności neonazistów właściwe są również szkody ludzkie i materialne. Według doniesień medialnych Combat 18 odpowiedzialna jest za zamachy bombowe i morderstwa w wielu krajach. W 2018 roku w Grecji aresztowano kilku jej członków, oskarżonych o dokonanie 30 zamachów. W Portugalii w 2006 roku skazano grupę bojówkarzy za handel bronią. We włoskim Południowym Tyrolu członkowie Combat 18 napadali na uchodźców i imigrantów. W Rosji w 2009 roku dokonali zamachu na

pociąg Newski Expres, w którym zginęło 39 osób (Wendrychowicz, 2019). W Polsce w 2015 roku przedstawiono kilkunastu osobom zarzuty dotyczące m.in. podpalenia meczetu oraz domu, w którym mieszkali cudzoziemcy. Podejrzewane one były o powiązania z Blood & Honour i Combat 18. Podczas przeszukania przez policję, u jednego z członków grupy ujawniono materiał wybuchowy oraz substancje i półprodukty niezbędne do jego wytworzenia (*Akcja CBŚP...*). W 2019 roku funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego przeszukali kilkanaście mieszkań i domów osób powiązanych ze środowiskiem polskich neonazistów. Przeszukano m.in. mieszkania wokalistów neonazistowskich zespołów Obłąd i Odwet (Harłukowicz, 2019). Wiele miejsca środki masowego przekazu poświęciły zamachowi na prezydenta rejencji Kassel w Niemczech Waltera Luebeckego w 2019 roku. Znany był on z przyjaznych działań wobec imigrantów. Polityk chadecji został zastrzelony na tarasie domu. Combat 18 zdystansował się jednak od odpowiedzialności za zamach (*Niemcy...*). Śmiertelne ataki neonazistów miały miejsce też w Stanach Zjednoczonych, Nowej Zelandii i Kanadzie. W 2019 roku w ostatnim z tych państw Blood & Honour i Combat 18 zostały dodane do listy podmiotów terrorystycznych (Leblanc, 2019).

Z logiką szkód łączy się logika świadectwa. Obejmuje ona zaangażowanie i poświęcenie w osiąganiu celów neonazistów oraz realizację zadań wyznaczonych przez ich organizacje. Zaangażowanie oznacza aktywność organizacyjną, udział w zespołach muzycznych, udział w bojówkach, organizowanie zlotów, zjazdów i zebrań uczestników ruchu. Poświęcenie natomiast jest rodzajem aktywności pod groźbą kary utraty wolności, zdrowia lub życia, a więc wartości powszechnie cenionych najwyższej. Świadectwami wiary w „narodowo-socjalistyczną sprawę” są przytoczone wyżej przykłady ludzi aresztowanych i skazanych za działalność w Blood & Honour albo zaangażowanych w propagowanie nazizmu, co jest niezgodne z prawem i grozi karą pozbawienia wolności.

Działalność zgodna z logiką świadectwa właściwa jest wszystkim uczestnikom ruchu neonazistowskiego, wszyscy bowiem są zagrożeni karami za propagowanie nazizmu. Wszyscy również są narażeni na utratę zdrowia lub życia w związku z działaniami z użyciem przemocy przez grupy antynazistowskie. W szczególności obejmuje ona liderów i przywódców grup neonazistowskich, co łączy się z logiką przywództwa. Znaczenie marginalnej grupy, ruchu czy partii politycznej wzrasta wówczas, kiedy na jej czele staje charyzmatyczny przywódca, dzięki któremu grupa może powiększyć swoją liczebność albo zyskać nowych zwolenników. Tak było właśnie z charyzmatycznym Adolfem Hitlerem – członkiem marginalnej Deutsche Arbeiterpartei (Niemiecka Partia Robotników), późniejszej Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników), na czele której stanął jako wódz. Współcześnie sieć Blood & Honour nie dysponuje jednym charyzmatycznym przywódcą, ale wieloma lokalnymi liderami, którzy nie są jednak w stanie w stosowanej propagandzie, opartej na ideach nazizmu, wyjść poza wąskie grona swoich zwolenników, głównie młodzieży. Niemniej jednak ich grupy jednoczą liderzy symboliczni i liderzy myśli politycznej. Przykładem lidera symbolicznego jest Ian Stuart Donaldson. Jako założyciel i przywódca Blood & Honour doprowadził do jego rozwoju. Natomiast po śmierci stał się dla swoich zwolenników i ideowych spadkobierców symbolem myśli i działalności na rzecz narodowego socjalizmu. Pamięć o nim,

a nawet nadawanie mu przymiotu legendy, wzmacniały teorie spiskowe o tym, że nie zginął w wypadku samochodowym, ale w wyniku spisku i zamachu na jego życie. Był on także liderem myśli. Do tej grupy zaliczyć można także np. neonazistę o pseudonimie Max Hammer. Jest on autorem pamfletów i manifestów ideowych publikowanych w neonazistowskim podziemiu. Liderem myśli rasistowskiej pozostał propagator idei supremacji białej rasy David Lane (1938–2007) ze Stanów Zjednoczonych. Jakkolwiek w ruchu neonazistowskim działają lub działali liderzy i przywódcy, którym można przypisać znamiona charyzmy, to jednak dominująca w świecie zachodnim narracja skutecznie wykluczała stosowaną przez nich narrację alternatywną.

Neonaziści nie mogli stosować taktyk właściwych ruchom populistycznym. Neonazizm bazował bowiem na radykalnie interpretowanych wartościach w warstwie aksjologicznej myśli, a zatem w krytyce demokracji, integracji europejskiej, migracji, kapitalizmu czy szerzej – sfery polityki, neonaziści nie mogli stosować demagogii. Ta obliczona jest na pozyskiwanie zwolenników w oparciu o proste i chwytliwe prawdy i półprawdy, zgodne z przekonaniami ich odbiorców.

Neonaziści z takich organizacji, jak Blood & Honour czy Combat 18, nie mogli również opierać swojej działalności na logice paradoksów demokracji. Ta zakłada bowiem, że w państwie demokratycznym istnieje pluralizm organizacji politycznych i nurtów myśli politycznej. W ramach tego pluralizmu aktywnymi pozostają również organizacje, które pod szyldem organizacji demokratycznych, nazywając się „prawdziwie demokratycznymi”, w istocie zmierzają ku anihilacji demokracji (liberalnej). Tak jest w przypadku organizacji radykalnie nacjonalistycznych, trzeciopozycyjnych czy komunistycznych, które w razie prób ich delegalizacji oskarżają instytucje państwa demokratycznego o niedemokratyczne działania. Organizacje neonazistowskie nie korzystają lub nie zabiegają o korzystanie z paradoksu demokracji, za sprawą którego mogłyby działać jako demokratyczne w państwie demokratycznym. Nazywają się narodowo-socjalistycznymi, a w przekazie ideologicznym odwołują się do myśli i działalności Adolfa Hitlera i jego akolitów. Dokonują zatem samoekskluzji poza system demokratyczny, pozbawiając się tym samym argumentów właściwych innym radykalnym ugrupowaniom.

W działalności wykorzystują jednak zasady właściwe logice prowokacji. Neonaziści jako przeciwnicy systemu demokratycznego, nie chcą i nie potrzebują legitymizacji według zasad systemu, którego legitymację sami podważają. Ich celem jest akredytacja i poważne potraktowanie przez państwo demokratyczne (Karwat, 2009, s. 137). Temu służą zabójstwa, zamachy, napaści bojówkarskie czynione przez Combat 18, akty wandalizmu (Karwat, 2007, s. 393–394). Dzięki prowokacjom ci polityczni outsiderzy mogą zaznaczyć swoją obecność, zaabsorbować sobą opinię publiczną i zwiększyć swoje znaczenie. Prowokacyjna taktyka pozwala im szachować silniejszych od siebie, a także kreować poczucie niepewności, lęku i zagrożenia społecznego (Karwat, 2007, s. 207). Temu służyło tworzenie przez Blood & Honour list wrogów na stronach internetowych Redwatch, które zawierały dane działaczy antynazistowskich i ruchów ideowo wrogich nazizmowi.

Wpływ na to, czy ruchy neonazistowskie staną się siłą polityczną wspieraną przez ogół społeczeństwa, może mieć logika relatywnej depriwacji i mobilizacji zasobów. Jeśli bowiem we współczesnych państwach demokratycznych kurczy się klasa śred-

nia, która jest podstawą trwałości demokracji, jeśli państwom tym właściwe są kryzysy finansowe i gospodarcze, jeśli ich społeczeństwa egzystują w kontekście permanentnego lęku przed bezrobociem i ubóstwem albo jeśli jednostki tworzące społeczeństwa państw kapitalistycznych odczuwają swój status jako gorszy od tego, który był w niedalekiej przeszłości, to rodzą się w nich predylekcje ku ruchom populistycznym, a grupy zawiedzonych i sfrustrowanych mogą również chylić się ku radykałom politycznym. Jednakże zasoby finansowe, organizacyjne i ludzkie tych ostatnich pozostają niewielkie w porównaniu do zasobów dominujących narratorów współczesności. Ich kontestacyjny i młodzieżowy charakter nie sprzyja również pozyskiwaniu środków finansowych na ich działalność od majątnych przedsiębiorców i finansistów.

Myśl polityczna i aktywność struktur neonazistowskich, w tym Blood & Honour, pozostaje potencjalnym zagrożeniem dla społeczeństw i państw demokratycznych w czasach kryzysów. Skuteczną zaporą przed nimi może być podejmowanie działań na rzecz poprawy funkcjonowania instytucji państw demokratycznych, rozwój spontanicznej aktywności społecznej w ramach społeczeństwa obywatelskiego, zachowanie równowagi pomiędzy wartościami indywidualizmu i wspólnotowości oraz konsumpcjonistycznym i duchowym stylem życia jednostek w warstwie aksjologicznej, utrzymanie licznych klas średnich w tych państwach, a przede wszystkim powszechność edukacji i przyswajania wiedzy rozumnej o świecie, toczących się w nim procesach społecznych i o jego historii politycznej.

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Paweł Malendowicz

Data curation (Zestawienie danych): Paweł Malendowicz

Formal analysis (Analiza formalna): Paweł Malendowicz

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Paweł Malendowicz

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Paweł Malendowicz

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist
(Sprzeczne interesy: Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

Bibliografia

Akcja CBŚP i zarzuty dla członków Blood&Honour i Combat 18, Warszawa.wyborcza.pl, 16.03.2015, <https://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,34862,17575739,akcja-cbsp-i-zarzuty-dla-czlonkow-blood-honour-i-combat-18.html>, 3.01.2023.

Athor, *NS – Uniwersalny System Ludzkości*, Bhpoland.org, http://www.bhpoland.org/strona/pl_NSUSL.htm, 27.09.2018.

„Blood & Honour”, Brandenburgische Landeszentrale für politische Bildung, <https://www.politische-bildung-brandenburg.de/lexikon/blood-honour>, 3.01.2023.

B & H Introduction, Bloodandhonourworldwide.co.uk, <https://www.bloodandhonourworldwide.co.uk/bhww/b-h-history/b-h-introduction/>, 5.01.2023.

B&H Oddziały na świecie, Bhpoland.org, http://www.bhpoland.org/strona/pl_linki.htm, 3.01.2018.

- B&H Worldwide Contacts*, Bloodandhonourworldwide.co.uk, <https://www.bloodandhonourworldwide.co.uk/bhww/b-h-worldwide-contacts/>, 27.09.2018.
- Bäcker R. (2011), *Nietradycyjna teoria polityki*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Blood & Honour C18 Divisions*, Skrewdriver.net, <http://www.skrewdriver.net/links.html>, 27.09.2018.
- Blood & Honour*, Southern Poverty Law Center, <https://www.splcenter.org/fighting-hate/extremist-files/group/blood-honour>, 8.01.2023.
- Brawo Anglicy*, 24.06.2016, Bhpoland.org, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- C18, *Kiedy zniknie zagrożenie żydowskie?*, Bhpoland.org, http://www.bhpoland.org/strona/pl_kiedy_zniknie_zagrozenie_zydowskie.htm, 27.09.2018.
- Combat 18, *Czym jest ZOG?*, Bhpoland.org, http://www.bhpoland.org/strona/pl_art_16.htm, 27.09.2018.
- Do 30 czerwca*, Bhpoland.org, 03.07.2015, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- Do tej pory*, Bhpoland.org, 17.04.2017, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- Dzisiejszą Europą*, Bhpoland.org, 11.04.2016, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- Harlukowicz J. (2019), *ABW rozpracowuje neonazistów. Przeszukania w domach liderów zespołów Obłąd i Odwet*, Wroclaw.wyborcza.pl, 18.04.2019, <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,24679035,abw-rozpracowuje-neonazistow-przeszukanie-w-domu-lidera-zespo-lu.html>, 3.01.2023.
- Harlukowicz J., *Polscy neonaziści wylapani przez ABW. Wśród nich muzycy i pracownik TVP*, Wroclaw.wyborcza.pl, 21.08.2020, <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,26227081,polscy-neonazisci-rozpracowywani-przez-abw-miedzy-nimi-pracownik.html>, 3.01.2023.
- Harlukowicz J. (2016), *Skrajna prawica zjeżdża pod Łódź*, Wyborcza.pl, 15.07.2016, <https://wyborcza.pl/7,75398,20401820,skrajna-prawica-zjezdza-pod-lodz.html>, 3.01.2023.
- Harlukowicz J. (2018), *Wielki zlot neonazistów tuż przy granicy. Spotykają się, by świętować rocznicę urodzin Hitlera*, Wroclaw.wyborcza.pl, 20.04.2018, <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,23295326,wielki-zlot-neonazistow-tuz-przy-granicy-spotykaja-sie-by.html>, 3.01.2023.
- Iwanek T. (2004), *Kryzys i jego odmiany*, Wyższa Szkoła Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu, Wrocław.
- Jakubowska-Branicka I. (2008), *Znaczenie figury „wroga obiektywnego” w języku współczesnej propagandy politycznej*, w: *Mity, symbole i rytuały we współczesnej polityce. Szkice z antropologii polityki*, red. B. Szklarski, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Collegium Civitas Press, Warszawa.
- Karwat M. (2007), *Teoria prowokacji. Analiza politologiczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Karwat M. (2009), *Akredytacja w życiu społecznym i politycznym*, Instytut Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Leblanc D., *Canada adds two neo-Nazi groups to list of terrorist organizations*, Theglobeandmail.com, 26.06.2019, <https://www.theglobeandmail.com/politics/article-canada-adds-two-far-right-groups-to-its-list-of-terrorist/>, 3.01.2023.
- Malendowicz P. (2015), *Ekstremizm polityczny a bezpieczeństwo państwa i ład międzynarodowy*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 33.
- Marczewska-Rytko M. (1995), *Populizm. Teoria i praktyka polityczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.

- Mit o Unii Europejskiej*, Bhpoland.org, 16.05.2009, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- Myatt D., *Narodowy Socjalizm. Zasady i ideały*, Bhpoland.org, http://www.bhpoland.org/strona/pl_art_10.htm, 27.09.2018.
- Narodowy Socjalizm*, Bhpoland.org, 5.02.2015, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- Niemcy: Zakaz działalności neonazistowskiego ugrupowania Combat 18*, Dw.com, 23.01.2020, <https://www.dw.com/pl/niemcy-zakaz-dzia%C5%82alno%C5%9Bci-neonazistowskiego-ugrupowania-combat-18/a-52117186>, 3.01.2023.
- Nigdy*, Bhpoland.org, 24.01.2016, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.
- Pakulski J. (2016), *Ruchy populistyczne i degeneracja elit przywódczych – analiza weberowska*, „Zoon Politikon”, nr 7.
- Porta D. della, Diani M. (2009), *Ruchy społeczne. Wprowadzenie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Szymanik G., *Neonaziści popierają marsz. „To policzek dla patriotów”*, Warszawa.wyborcza.pl, 3.11.2011, <https://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,10578115,neonazisci-popiera-ja-marsz-to-policzek-dla-patriotow.html>, 3.01.2023.
- Tomasiewicz J. (2009), *Combat 18 – terroryści czy chuligani?*, w: *Ewolucja terroryzmu na przełomie XX i XXI wieku*, red. M. J. Malinowski, R. Ożarowski, W. Grabowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Wendrychowicz A. (2019), *Combat 18 i Blood & Honour obecne są również w Polsce*, Obywatelerp.org, 17.07.2019, <https://obywatelerp.org/comb-18-i-blood-honour-obecne-sa-w-wielu-krajach-rowniez-w-polsce/>, 3.01.2023.
- Współcześni Europejczycy*, Bhpoland.org, 09.02.2017, http://www.bhpoland.org/strona/pl_news.htm, 15.10.2022.

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest neonazizm jako nurt myśli politycznej i ruch polityczny. Neonazizm jest analizowany na przykładzie sieci Blood & Honour. Celem analizy jest wskazanie głównych elementów myśli neonazistowskiej, ze szczególnym uwzględnieniem jej warstwy krytycznej, a także określenie stopnia zagrożenia, jakie może powodować aktywność Blood & Honour dla społeczeństw i państw demokratycznych. W tym celu autor zastosował jakościową analizę aspektową opartą na krytycznej analizie źródeł – świadectw myśli politycznej, danych liczbowych oraz prostych informacji o przejawach aktywności tej organizacji i jej członków. Zastosowana została także analiza oparta na celowo dobranych kryteriach (logikach) służących określeniu możliwych zagrożeń związanych z aktywnością tej sieci.

Słowa kluczowe: neonazizm, myśl polityczna, rasizm, radykalizm, ekstremizm

Neo-Nazism as a challenge to European democracies in times of crises (example of Blood and Honour network)

Summary

The subject of the article is neo-Nazism as a current of political thought and political movement. Neo-Nazism is analyzed on the example of the Blood & Honour network. The aim of

the analysis is to indicate the main elements of neo-Nazi thought, with particular emphasis on critical elements, as well as to determine the degree of threat that the Blood & Honour activity may cause for societies and democratic states. The author used a qualitative aspect analysis based on a critical analysis of sources – evidence of political thought, numerical data and simple information about the activities of this organization and its members. An analysis based on criteria (logic) was also used to determine possible threats related to the activity of this network.

Key words: neo-Nazism, political thought, racism, radicalism, extremism

